

Negyedéves jelentés

2004. október 15.

Tartalomjegyzék

I.	Monetáris politika	3
II.	A monetáris politikai eszköztár változása	4
	Bővülő partnerkör	4
III.	A pénzügyi közvetítő rendszer	5
	A pénzügyi közvetítő rendszer stabilitása	5
	Jogszabály-előkészítés, szabályozás	6
	Jegybanki ellenőrzés	7
IV.	Devizatartalékok	8
V.	Emissziós tevékenység	9
	Kézpénzforgalom	9
	Forgalomban lévő készpénz	9
	Forgalomban lévő bankjegyek	9
	Forgalomban lévő érmék	10
	Bankjegy- és érmeszakértői tevékenység	10
	Emlékpénzérme-kibocsátás	12
VI.	Fizetési rendszer	13
	A VIBER-forgalom alakulása	13
	Külföldi pénzügyi intézmények részvételének feltételei a belföldi fizetési rendszerekben	14
	Kapcsolódás a STEP2 euró fizetési rendszerhez	15
VII.	Az MNB statisztikai tevékenysége	17

Beszámoló az MNB 2004. harmadik negyedévi tevékenységéről

I. Monetáris politika

A Monetáris Tanács augusztus 16-i kamatmeghatározó ülésén 50 bázisponttal 11,50%-ról 11,00%-ra csökkentette a jegybanki alapkamatot. Az év első felében történt kamatcsökkentések után ezzel idén negyedszerre változott az alapkamat. A Tanács állásfoglalása szerint az alapkamat csökkentését a globális kockázati tényezők vártnál kedvezőbb alakulása, a hazai inflációs folyamatokban bekövetkezett tendenciaváltás valamint a keresleti nyomás szempontjából kedvezőbb növekedési szerkezet tette lehetővé. A harmadik negyedév során ezt követően az alapkamat szintje már nem változott, a Monetáris Tanács a továbbra is meglévő egyensúlyi kockázatokra tekintettel az óvatos monetáris politika folytatását látta szükségesnek.

A Magyar Nemzeti Bank 2004. augusztus 16-án publikálta „*Jelentés az infláció alakulásáról*” című negyedéves kiadványának aktuális számát. Az augusztusi jelentés a júliusi változatlan monetáris kondíciók fennmaradása és egyéb feltevések teljesülése esetén továbbra is az infláció fokozatos lassulásával számol, azonban több, a májusi jelentésben még a felfelé mutató kockázatok közt említett, egymást potenciálisan erősítő gazdasági folyamat (pl. olajárak emelkedése, bérinfláció vártnál magasabb üteme) elmúlt időszakban történt realizálódására mutat rá. A jelentés szerint az éves fogyasztói-árindex 2004 második felében bekövetkező lassulása mögött jórészt bázishatás áll: a feldolgozatlan élelmiszerek és a regulált árak tavaly év végi magas árindexének bázisba

való bekerülése a 2004 végi indexet, míg az indirektadó-emelések bázisból való kikerülése a 2005 első negyedévi indexet csökkenti számottevően. 2005 első negyedévtől kezdődően azonban jórészt az adóhatások nélkül számított maginfláció lassulása vezeti az indexet. Az augusztusi jelentés alap-előrejelzése 2004. év végére 6,1%-os, míg a 2005. decemberére 4,4%-os éves inflációt prognosztizál.

A júniusi 7,6%-os értékben tetőző felfelé ívelő szakaszt követően a harmadik negyedévben ismételten megindult a dezinfláció. Az éves infláció júliusban és augusztusban egyaránt 7,2%-on állt, majd szeptemberben 6,6%-ra csökkent.

A harmadik negyedévben a forint euróval szembeni árfolyama az első két negyedévhez képest számottevően stabilabban alakult és erősödő tendenciát mutatott.

A negyedév során a rövid lejáratú állampapír-piaci hozamok a jegybanki kamatcsökkentés illetve az arra vonatkozó várakozások hatására csökkenő tendenciát mutattak, amit rövid időre megtört az augusztus végi kormányátalakításból fakadó átmeneti politikai bizonytalanság illetve szeptember közepén a 2004-es államháztartási hiánycél módosítása. A hosszabb lejáratokon stabilabban alakultak a hozamok, jelentősebb – átmeneti – emelkedés csak a fentebb említett időszakokban volt megfigyelhető. A szeptember végi hosszú hozamok nem mutatnak számottevő eltérést a negyedév elején tapasztalt szintjükhöz képest.

II. A monetáris politikai eszköztár változása

2004. május 1-én Magyarország csatlakozott az Európai Unióhoz, és ezzel egyidejűleg az MNB a Központi Bankok Európai Rendszerének (KBER) részévé vált. Az elmúlt negyedévben folytatódott a jegybanki eszköztár korábban megkezdett, csatlakozással összefüggő átalakítása.

Bővülő partnerkör

2004. május 1. előtt a jogi szabályozás nem támogatta külföldi hitelintézetek fióktelepeinek létrehozását Magyarországon. Az EU-csatlakozás után azonban az Európai Unióban székhellyel rendelkező pénzügyi intézmények számára egyszerűbbé és a korábnál előnyösebbé vált a bankfiók alapítása, ezért elképzelhető, hogy a közeljövőben egy vagy több külföldi hitelintézet fióktelep formájában jelenik meg a magyar piacon. Ez a megváltozott körülmény szükségessé tette a jegybanki eszköztár partnerkörének módosítását.

Az Európai Központi Bank és más, az euró-régióba nem tartozó európai orszá-

gok jegybankjainak gyakorlata azt mutatja, hogy a külföldi bankok fiókjai általában mindenütt beletartoznak a monetáris politikai eszköztár partnerkörébe. Ennek az egyik fő oka az, hogy ezek a bankfiókok a belföldi pénzügyi intézményekhez hasonló szerepet töltenek be a pénzügyi közvetítésben, így a versenysemleges szabályozás elvéből az következik, hogy a partnerkörnek is tagjai lehessenek.

A fenti indokok alapján az MNB a jövőben a belföldi hitelintézetekre is vonatkozó feltételek teljesítése esetén lehetővé teszi, hogy a külföldi hitelintézetek magyarországi fióktelepei hozzáférjenek a Jegybank forint- és devizapiaci eszköztárához. A forint- és devizapiaci üzleti feltételek ennek megfelelően módosításra kerültek, és a 2004. július 15-i hatálybalépéstől kezdve a monetáris eszköztár partnerkörének mindazon bankfiókok is tagjai lehetnek, amelyek teljesítik az egyes eszközök igénybevételéhez szükséges technikai feltételeket.

III. A pénzügyi közvetítő rendszer

A pénzügyi közvetítő rendszer stabilitása

2004. III. negyedévében az MNB Pénzügyi Stabilitási Főosztálya elkészítette elemzését a hazai bankszektor féléves teljesítményéről. 2004 első félévében a háztartások részére nyújtott hitelállomány nominális bővülése - elsődlegesen a kormányzati lakástámogatás 2003. végi szigorításának következtében - elmaradt az előző évitől, de az még így is látványosnak minősíthető. A bővülésben idén is a lakáshitelek növekménye játszotta a meghatározó szerepet, nagyságrendjében továbbra is jelentős, 200 milliárd Ft-ot megközelítő emelkedést mutat. A fogyasztási és egyéb hitelek állománya a vizsgált időszakában 76 milliárd Ft-ot meghaladóan emelkedett, ami 12,4%-os bővülésnek felel meg, ezzel a fogyasztási hitelek dinamikája megközelítette a lakáshitelekét. Új jelenség, hogy 2004 második negyedévéből megjelent a lakáshiteleknel is a korábban jellemzően a gépjárműfinanszírozáshoz kapcsolódó devizaalapú hitelezés. A teljes lakáshitel állományon belül a devizahitelek súlya (2,8%) azonban még alacsony.

A kereskedelmi bankok vállalkozói üzletágai 2004. első félévben is jelentős hitelbővülésről adtak számot. Tovább folytatódott a kis- és mikrovállalkozásoknak nyújtott hitelek átlagon felüli mértékű bővülése, fél év alatt közel 8,2%-kal nőtt a hitelek állománya. Ma már minden jelentős kereskedelmi bank célcsoportjának tekinti a kis- és mikrovállalkozásokat is, ugyanakkor jellemzően csak a több éves gazdálkodási, illetve számlamúlttal rendelkező ügyfeleket hitelezik.

A pénzügyi vállalkozások jelentősége a hazai pénzügyi közvetítő rendszeren belül folyamatosan nő. A bankrendszer által a pénzügyi vállalkozások felé kihelyezett hitelek állománya 14%-kal bővült 2004. eddig eltelt időszakában. A kihelyezések döntő többsége a bankcsoportokon belüli pénzügyi vállalkozásokhoz kerül, alapvetően a gépjármű finanszírozással és lízinggel foglalkozó leánycégekhez, melyek

jellemzően a lakosságot és a kkv-t hitelezik.

A bankrendszer 2004. június végi 168 milliárd Ft-os adózás előtti eredménye minden korábbi mértéket meghalad. A magasabb jövedelmezőségi szint a dinamikus növekvő kamatkülönbözetnek, valamint a bővülő jutalékeredménynek köszönhető. A tőkearányos eredmény többszörösen túlszárnyalja a vizsgált időszak inflációs szintjét, a bankok tőkéjük reálértékét jelentősen erősíteni tudták.

A bankok hitelezési gyakorlatának felmérését 2004 III. negyedévében negyedik alkalommal végezte el az MNB. Az MNB honlapján 2004. szeptemberében megjelent Hitelezési felmérésben a változások, folyamatok okainak vizsgálatánál a banki vezetők válaszait ismerteti a jegybank, a legfontosabb célja annak feltárása, hogy a bankok hitelezési vezetői hogyan látják, értékelik a piaci folyamatokat, valamint miként alakítják stratégiájukat és azon belül hitelezési politikájukat.

A vállalati hitelek piacán az elmúlt fél évben folytatódott a nyitás a kis- és középvállalatok felé. A felmérés alapján nyilvánvaló, hogy miközben a bankok továbbra is erősen támaszkodnak a nagyvállalati szektorra, a kis- és középvállalatok jelentősége egyre nő. A hitelkínálat ilyen irányú átrendeződése mellett a hitelkereslet erősödéséről is számot adtak a válaszadó banki vezetők. A kérdőív alapján úgy tűnik, hogy az üzleti ingatlanhitelek piacán bekövetkezett a bankok által már korábban várt telítődés. A korábbi felmérések során azt tapasztaltuk, hogy az ágazatok kockázati megítélése folyamatosan rosszabbodott. Az aktuális eredmények azonban azt mutatják, hogy 2004 első felében az egyes gazdasági ágazatok megítélése összességében a biztonságosabb felé mozdult el. A teljes nem pénzügyi vállalati szektor keresletét, a várakozásoknak megfelelően, 2004 első félévében összességében erősebbnek érezték a kérdőívet kitöltő banki vezetők, mint 2003 második félévében. A bankok a

következő félévre a teljes nem pénzügyi vállalati szektorban a hitelkereslet további növekedésére számítanak, de a vélemények megoszlanak abban a tekintetben, hogy mely szegmensnek tulajdonítják ezt az emelkedést.

A lakáshitelek piacán 2004 első félévében a kérdőívet kitöltő bankok 42,9 %-a jelezte a hitelezési hajlandóság emelkedését. A hitelképességi standardokon, akárcsak az előző félévben, nem változtattak a bankok és összességében ez jellemző a lakáscélú hitelek folyósítási feltételeire is. A következő félévben a bankok összességében nem kívánnak változtatni a lakáscélú hitelek hitelképességi standardjain, illetve hitelezési feltételein. 2004 első félévében a megkérdezett hitelezési vezetők a lakáscélú hitelek iránti kereslet jelentős visszaesését tapasztalták. A féléven belül az első negyedév kiemelkedően gyenge volt, míg a második negyedévben újra fellendült a hitelkereslet. A következő félévben a bankok többsége a kereslet újbóli emelkedését várják.

A fogyasztási hitelek kínálati oldalán a hitelállomány, a termékkínálat jelentős növekedését, illetve a verseny agresszívabbá válását tapasztalhattuk az előző félévben, a korábban elindult tendencia folytatásaképpen. A fogyasztási hitelek nyújtására a 9 válaszadó bank közül 7 jelezte hajlandósága növekedését 2004 első félévére. A következő félévre a bankok a standardok és feltételek további enyhítését jelezték, ami a verseny továbbra is erős jellegét vetíti előre.

A nemzetközi gyakorlatnak megfelelően Háromoldalú együttműködési megállapodást kötött egymással a Magyar Nemzeti Bank (MNB), a Pénzügyi Szervezetek Állami Felügyelete (PSZÁF) és a Pénzügyminisztérium (PM) 2004. III. negyedévében. A pénzügyi közvetítőrendszer stabilitásának biztosítása és a szektor hatékony mikro- és makroprudenciális felügyeletének, ellenőrzésének, szabályozásának és monitoringjának hatékony koordinációja érdekében, továbbá azért, hogy mindhárom intézmény a leghatékonyabban lássa el a pénzügyi stabilitással kapcsolatos feladatát Pénzügyi Stabilitási Bizottságot hoztak létre, amelynek

tagjai: az MNB pénzügyi stabilitási területét felügyelő alelnöke, a PSZÁF főigazgatója, valamint a PM közigazgatási államtitkára. A Pénzügyi Stabilitási Bizottság első ülésére 2004. október 6-án került sor a Magyar Nemzeti Bankban.

Az EKB pénzügyi stabilitás kérdéseivel foglalkozó Bankfelügyeleti Bizottságában az MNB a PSZÁF-fal együtt vesz részt. 2004. III. negyedévében a már beindított projektek – lakossági hitelezés, jelzáloghitelezés, bankok stratégiai kockázata, stabilitási indikátorok harmonizációja, kamatkockázat vizsgálata – mellett új témaként a bankok határon átnyúló tevékenységének vizsgálata jelentkezett, továbbá az EKB Bizottsága kiemelt figyelemmel kíséri a betétbiztosítási rendszerek működését is. A Bankfelügyeleti Bizottság munkacsoportjai szeptemberben a Bankfelügyeleti Bizottsághoz jóváhagyásra továbbították az EKB éves Strukturális, valamint Stabilitási jelentését. A kiadványokban első ízben szerepelnek az új tagállamok is, melyhez a jegybank elkészítette az EKB elemzési szempontjait figyelembe vevő jelentéseit a hazai pénzügyi közvetítő rendszer strukturális jellemzőiről, valamint stabilitásáról.

Jogszabály-előkészítés, szabályozás

2004 harmadik negyedévében a pénzügyi szabályozói munka fontos elemeként tovább folytatódott az új bázeli tőkeszabályozás európai uniós jogszabályi kereteinek kialakításában való részvétel. Az aktuális munkafázisban a pénzügyi hatóságok közreműködésével kidolgozásra került a magyar országvélemény a készülő uniós irányelvvel kapcsolatban. Az országvéleményben – melynek elkészítésében az MNB aktív szerepet vállalt - a magyar szempontból releváns kérdések kerültek áttekintésre és véleményezésre.

A csatlakozás után - az európai jogalkotási menetrendnek megfelelően - több jelentős irányelv magyar jogrendbe való átültetésében működött közre az MNB. A pénzügyi rendszer stabilitása szempontjából jelentős előrelépés, hogy jegybanki részvétellel befejeződött pénzügyi konglomerátumok kiegészítő felügyeletéről szóló

2002/87/EC irányelv hazai törvényi szabályozása. A szabályozási munka a kapcsolódó kormányrendeletek kidolgozásával folytatódik. Az irányelv átvételével a több pénzügyi ágazatban (pl. banki és biztosítási területen) is tevékenykedő csoportok (pénzügyi konglomerátumok) tevékenységének egységes felügyelete törvényileg Magyarországon is szabályozottá vált. A tőkepiaci szabályozás területén megkezdődött az ún. Piaci visszaélések nevet viselő keretdirektíva (2003/6/EC) és a hozzá kapcsolódó implementáló direktívák átvétele. A piaci visszaélések irányelv a bennfentes kereskedelem és a piacbefolyásolás magatartásainak tiltásával és szankcionálásával a piaci integritás növelését célozza az Unió területén.

Jegybanki ellenőrzés

A Jegybanki helyszíni ellenőrzési terület 2004. III. negyedévében az éves ellenőrzési tervben foglalt ütemezés szerint folytatta a hitelintézeti kör, a pénzügyi és nem pénzügyi vállalatok, továbbá a pénzfeldolgozók ellenőrzését. Az ellenőrzések témáját tekintve a negyedévben meghatározóak voltak a banki fizetési mérleg vizsgálatok, amelyek során a forint fizetési forgalomban az előírt ország- és jog-

címkód információk továbbításának és fogadásának rendjére, valamint a 12.500 EUR alatti forint- és devizaforgalom jogcímezését szabályozó előírások betartására vonatkozóan végeztünk témavizsgálat-sorozatot. Az eddigi tapasztalatok azt mutatják, hogy a témavizsgálatok elérték céljukat. A jegybank közvetlenül a jogszabályok hatályba lépése után képet kapott a bankoknál a változások adaptálásáról, a helyszíni ellenőrzések megállapításaikkal segítettek a hibák mielőbbi kiküszöbölését, az adatszolgáltatások minőségének javítását. A vállalatok jelentéseiben feltárt hibák – az elmúlt időszak tapasztalatai alapján – még mindig a kitöltési útmutató nem megfelelő ismeretére voltak visszavezethetőek. Azoknál a cégeknél, amelyeknél az ez évi ellenőrzések utóvizsgálatok voltak, a jelentések összeállítása, illetve az MNB által előírt intézkedések végrehajtása alapvetően megfelelő volt, a feltárt hibák száma és nagysága csökken, azonban valamennyi utóvizsgálat tárt fel új típusú hibákat is.

A Jegybanki helyszíni ellenőrzési területen a III. negyedévben folyamatban lévő vizsgálatok száma 58 volt (8, bank, 27 szövetkezeti hitelintézet, 19 vállalat, 3 pénzfeldolgozó és 1 befektetési szolgáltató).

IV. Devizatartalékok

2004 harmadik negyedében a hivatalos devizatartalékok nagysága kismértékben, 73 millió euróval csökkent, és így a júniusi 10 549 millió euróról 10 476 millió euróra süllyedt szeptember hó végére.

A csökkenés mögött a következő tényezők állnak:

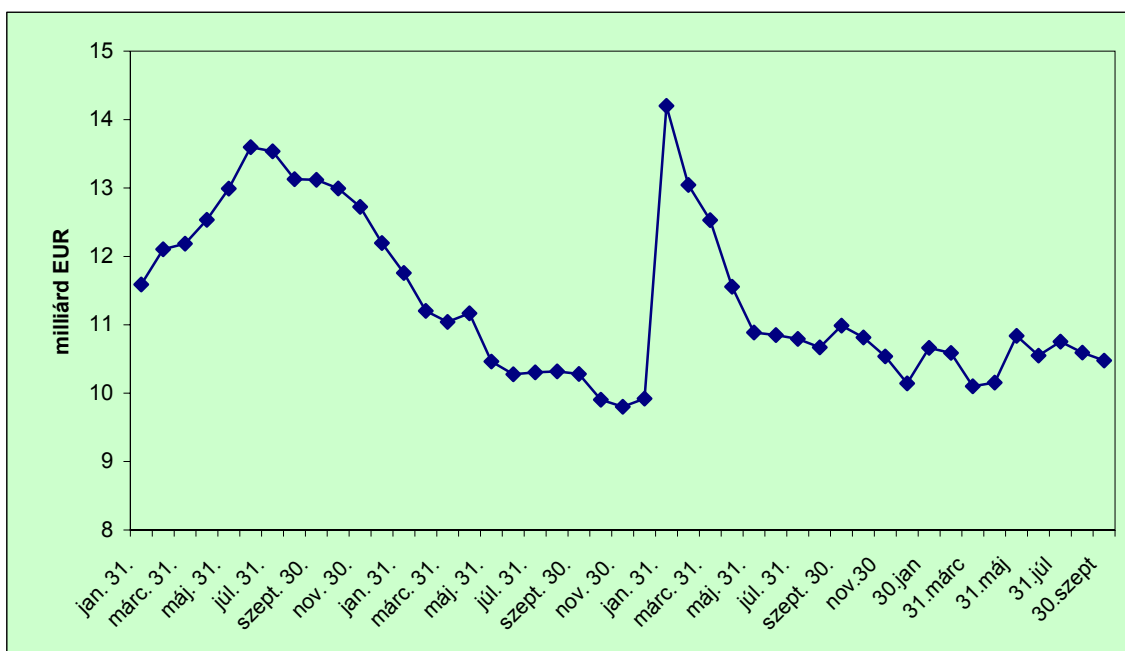
A Magyar Állam és az Magyar Nemzeti Bank finanszírozásból adódó tételei közül, mely a kamatterheket, törlesztéseket és előtörlesztéseket, kibocsátásokat és visszavásárlásokat tartalmazza, kiemelkednek a következő tételek: az ÁKK 200 millió eurós készenléti hitelének visszafizetése; az ÁKK 400 millió eurós konzorciális hitelének törlesztése; továbbá egyéb hosszú kifizetések csökkentették a deviza-

tartalékokat. Ezt közel ellensúlyozta az ÁPV Rt.-hez a Richter átváltható kötvénykibocsátáson keresztül történő privatizációjából befolyó 639 millió euró.

A dollár árfolyamának enyhe gyengülése a közös európai fizetőeszközhöz képest a harmadik negyedévben a dollárban fennálló tartalékokon keresztül közel 12 millió euróval csökkentette a hivatalos tartalékszintet.

A rövid lejáratú betétállomány ingadozása összesen további 35 millió eurós mérséklődést eredményezett a kérdéses időszak tartalékszintjében. A hivatalosan meghirdetett euró eladás a kérdéses időszakban közel 140 millió eurós mérséklődést eredményezett az MNB hivatalos tartalékszintjében.

1. ábra: A hivatalos devizatartalékok alakulása 2001. elejétől

V. Emissziós tevékenység

Készpénzforgalom

2004 első kilenc hónapjában a Magyar Nemzeti Bank pénztárai 2803 milliárd forint értékű készpénzforgalmat bonyolítottak le, amely 11%-kal meghaladta a 2003 első háromnegyed évi pénztári forgalom értékét. A készpénzforgalom növekedését a jegybankba befizetett készpénz értékének 18%-os, valamint a kifizetett bankjegyek és érmék értékének 1%-os emelkedése eredményezte.

2004 első háromnegyed évében a váltásokat is figyelembe véve, az ügyfelek 264 millió darab, 1413 milliárd forint értékű bankjegyet fizettek be az MNB pénztáraiba. A befizetett mennyiség 11%-kal, az érték 18%-kal növekedett az elmúlt év azonos időszakához viszonyítva.

Az első háromnegyed évben az MNB pénztáraiból a váltásokkal együtt 259 millió darab, 1379 milliárd forint értékű bankjegy került forgalomba, ami a mennyiségét és értékét tekintve is 5%-kal volt magasabb az elmúlt év hasonló időszakának forgalmánál.

2004. első három negyedévében a jegybanki készpénzforgalom 25%-a a Magyar Nemzeti Bank négy területi igazgatóságának pénztárain keresztül bonyolódott le, hasonlóan 2003 hasonló időszakának arányával.

Forgalomban lévő készpénz

2004 szeptember végén a forgalomban lévő készpénz értéke 1426,3 milliárd forint volt, amely 2,4%-kal (33 milliárd forinttal) volt több, mint az előző év hasonló időszakában.

2004 első kilenc hónapjában egy lakosra átlagosan 141 ezer forint összegű készpénz, 24 darab bankjegy és 224 darab érme jutott. Az elmúlt év hasonló időszakához képest az egy főre jutó készpénz értéke 7%-kal, a bankjegyek száma 1 darabbal, míg az érméké 27 darabbal emelkedett.

A forgalomban lévő készpénzállomány értékén belül a bankjegyek aránya a korábbi évekhez hasonlóan 98%, az érméké 2% volt.

1. táblázat: Forgalomban lévő készpénz a harmadik negyedév végén

	2003. szept. 30.	2004. szept. 30.	Változás	
	milliárd forint			%
Bankjegyek	1366,4	1398,2	31,8	102,3%
Érmék	23,9	25,1	1,2	105,0%
Forgalmi készpénzállomány	1390,3	1423,3	33	102,4%
Emlékpénzek	2,6	3,0	0,4	115,4%
Forgalomban lévő készpénz	1392,9	1426,3	33,4	102,4%

Forgalomban lévő bankjegyek

A harmadik negyedév végén a forgalomban lévő bankjegyállomány értéke 1 398,2 milliárd forint volt, 2,3%-kal több, mint az elmúlt év hasonló időszakában. A forgalomban lévő bankjegyek darabszáma – a 20 000 forintos címlet részarányának fokozatos bővülése következtében – mind-

össze 1%-kal emelkedett. A 20 000 forintos címlet térnyerése 2004 első háromnegyed évében tovább folytatódott, a forgalomban lévő bankjegyek darabszámán belül részaránya a 2003. szeptember végi 9%-ról 2004. szeptember végére 10%-ra emelkedett, míg ugyanebben az időszakban az értéken belüli aránya 30%-ról 33%-ra nőtt. A forgalomban lévő bank-

jegyek darabszámán belül a legmagasabb arányt továbbra is a 10 000 forintos képviselte, bár részaránya az elmúlt év ha-

sonló időszakához viszonyítva a darabszámot tekintve 1 százalékponttal, az értéket tekintve 2 százalékponttal csökkent.

2. táblázat: Forgalomban lévő bankjegyek 2004. szeptember 30-án

Címletek	Mennyiség	Érték	Megoszlás (%)	
	millió darab	millió forint	mennyiség	érték
20 000 forint	23,3	466 297	9,7	33,4
10 000 forint	71,9	719 007	30,0	51,4
5 000 forint	23,4	116 742	9,7	8,4
2 000 forint	16,8	33 630	7,0	2,4
1 000 forint	43,5	43 509	18,1	3,1
500 forint	22,5	11 261	9,4	0,8
200 forint	38,7	7 742	16,1	0,5
Összesen	240,1	1 398 188	100,0	100,0

Forgalomban lévő érmék

2004 első háromnegyed évének végén 2 270 millió darab érme volt forgalomban, 9%-kal, 191 millió darabbal több, mint az elmúlt év hasonló időszakában. A növekmény több mint 70%-a a kis címletű (1 és 2 forintos) érmék kiáramlásából származott. A forgalomban lévő érmék értéke

5%-kal (1,2 milliárd forinttal) emelkedett az elmúlt év hasonló időszakához viszonyítva.

2004 szeptember végén a forgalomban lévő érmék címletek szerinti megoszlásában sem a darabszámot, sem az értéket tekintve nem volt számottevő változás az elmúlt évhez viszonyítva.

3. táblázat: Forgalomban lévő érmék 2004. szeptember 30-án

Címletek	Mennyiség	Érték	Megoszlás (%)	
	millió darab	millió forint	mennyiség	érték
100 forint	129,1	12 905	5,7	51,5
50 forint	77,0	3 849	3,4	15,3
20 forint	154,0	3 080	6,8	12,3
10 forint	186,1	1 861	8,2	7,4
5 forint	246,0	1 230	10,8	4,9
2 forint	674,7	1 350	29,7	5,4
1 forint	803,0	803	35,4	3,2
Összesen	2 269,5	25 078	100,0	100,0

Bankjegy- és érmeszakértői tevékenység

A készpénzszakértői területen 2004. III. negyedévében folytatódott az Európai Unióhoz való csatlakozás jegyében megalakult Nemzeti Készpénzszakértői Központ működési feltételeinek megteremtése. Az euró hamisítás elleni védelmének biztosítása érdekében az EKB által létrehozott Counterfeit Monitoring System-hez

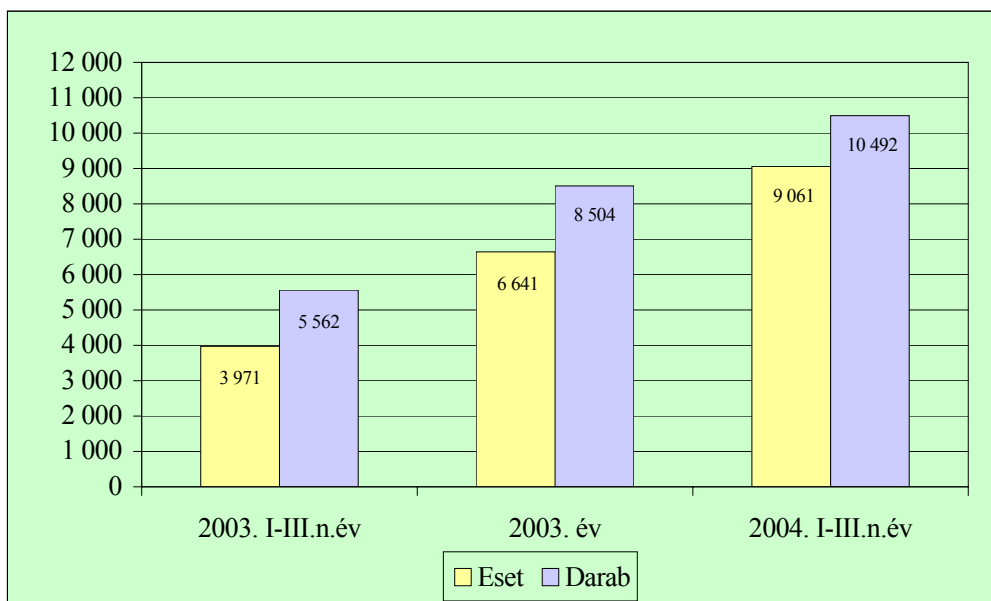
való - 2004. II.félévére tervezett- részleges, illetve 2005.év elejére tervezett - teljeskörű kapcsolódás számítástechnikai, infrastruktúráját nemzeti oldalról megteremtettük .

A forgalomban lévő forintbankjegyek hamisítása 2004. I-III. negyed évében – folytatva az elmúlt év második felében kezdődött tendenciát – a számítástechnikán

alapuló színes sokszorosító eszközök (színes fénymásolók, printerek) fejlődésével, terjedésével összhangban, emelkedett az elmúlt év hasonló időszakához viszonyítva. A Magyar Nemzeti Bank szakértői az év első kilenc hónapjában 9061 esetből származó, 10 492 darab forintbankjegy

hamisítványt regisztráltak. A leggyakrabban hamisított címlet az 1000 forintos, amely az összes hamisítvány 72%-a. Bankjegyeinket nyomdai eljárással továbbra sem hamisítják. A növekedés ellenére a hamisítás mértéke a készpénzforgalom biztonságát nem veszélyezteti.

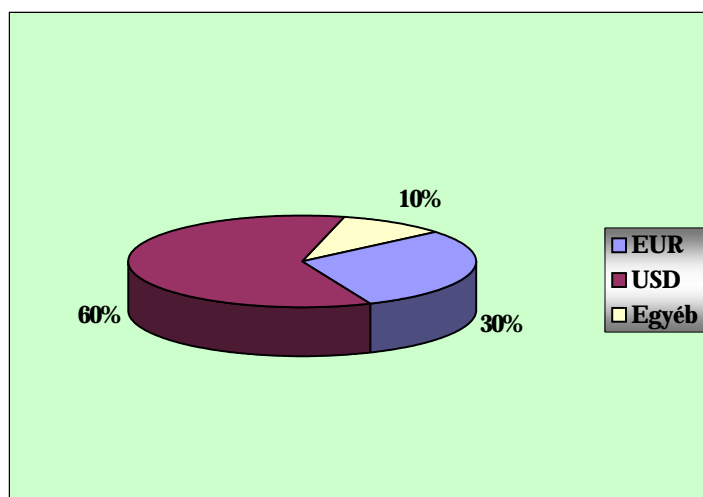
2. ábra: A forinthamisítások eset- és darabszáma

Az előző év hasonló időszakához viszonyítva a valutahamisítási esetek száma és a lefoglalt hamisítványok darabszáma is csökkent. A leggyakrabban előforduló hamis valuta az USA dollár. Az euró hamisításának mértéke a kibocsátását követő

természetszerű emelkedést követően idén jelentősen csökkent. 2004. I-III. negyedévében mindössze 367 darab euró hamisítványt vizsgáltak szakértőink, szemben az előző év hasonló időszakában lefoglalt 892 darab hamis euró bankjeggyel.

3. ábra: A hamis valuták megoszlása 2004. I-III. negyedév

Emlékpénzérme-kibocsátás

2004 első három negyedévében a Magyar Nemzeti Bank 1 arany, 3 ezüst emlék-érmét és egy jubileumi forgalmi érmét bocsátott ki.

A XXVIII. nyári olimpiai játékok tiszteletére a Magyar Nemzeti Bank 2004. március 29-én 5000 forint névértékű ezüst emlék-pénzérmét jelentetett meg. Az emlék-érméből 12 000 darab verhető, ebből 9 000 darab különleges, ún. proof technológiával.

Magyarország Európai Unióhoz történő csatlakozásáról a jegybank háromféle emlék-pénzérme kibocsátásával emlékezett meg.

A 7000 példányban kibocsátott, 986 ezrelék finomságú aranyból készült, 13,964 gramm súlyú és 25 mm átmérőjű 50 000 forint névértékű érmén a magyar csodaszarvas látható, amint átszökken az Európai Uniót jelképező tizenkét csillagból álló koszorún.

Az 5 000 forint névértékű, 925 ezrelék finomságú ezüsből vert emlékérme hát-lapján a magyar csodaszarvas egy gótikus ablaksor mögött látható. Az ezüstérmék kizárólag különleges - ún. proof - kivitelben készültek, a verhető mennyiség 10 000 darab.

A jubileumi 50 forintos forgalmi érméből 1 millió darab készült, amelyből 12 ezer darab, első napi verésű érmét sorszámozott díszcsomagolásban vásárolhatnak meg az érdeklődők, 15 ezer darab extra minőségű veret pedig a minden évben megjelenő, különleges forgalmi érmesor részére készült.

Az MNB mindhárom érmét 2004. április 30-án bocsátotta ki.

„Magyarország várai” címmel a Magyar Nemzeti Bank 2004. szeptember 28-án új emlékérme-sorozatot indított útjára, melynek első érméje a Visegrádi várat ábrázolja. Az 5000 forint névértékű ezüst emlék-pénzérméből 8 000 darab verhető, ebből 4 000 darab különleges, ún. proof technológiával.

VI. Fizetési rendszer

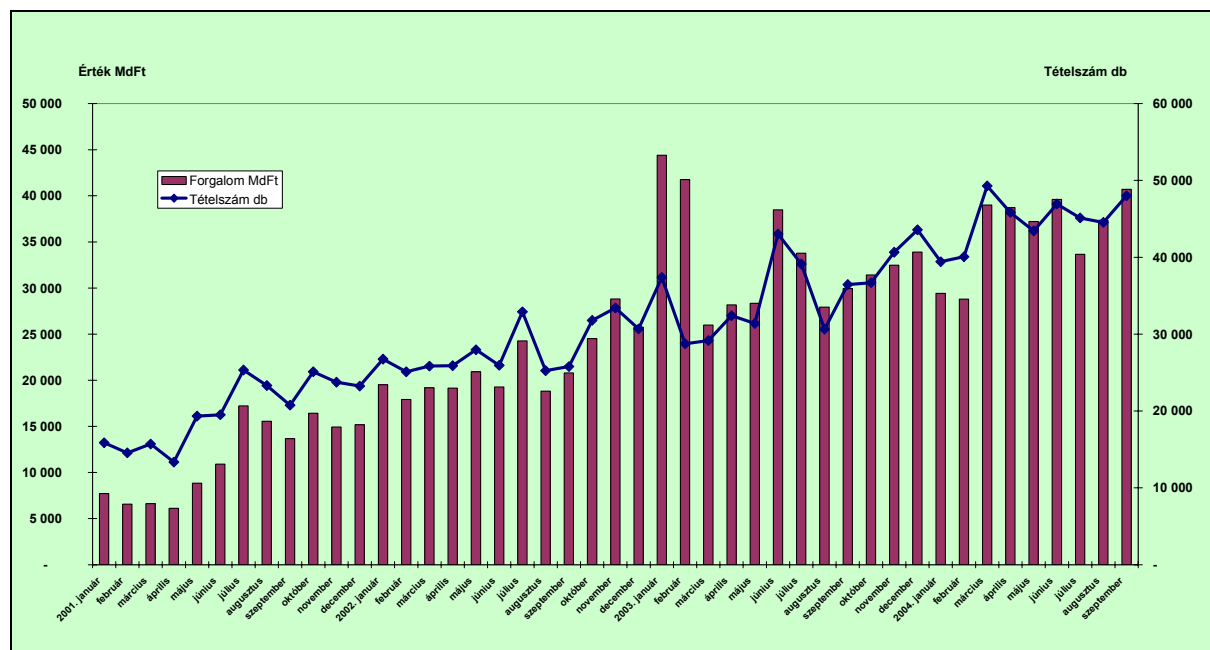
A VIBER-forgalom alakulása

2004. harmadik negyedévében a VIBER-ben 138 ezer db fizetési megbízás teljesült, melynek értéke 112 billió (ezer-milliárd) Ft volt. Az előző negyedévhez képest a fizetési forgalomban elszámolt tranzakciók száma mindössze 1,5%-kal nőtt, míg értéke 3,4%-kal csökkent. Az előző év azonos időszakához mérve a növekedés a tételszám tekintetében 29%, a forgalom értékét tekintve pedig 22%. A negyedévente számított havi átlagos forgalmi érték az év harmadik negyedévében

37,2 billió Ft volt, mely összeg megközelíti az eddigi legmagasabb havi csúcserőértéket (38,5 billió Ft). A tárgynegyedévi havi átlagos tételszám pedig meg is haladta az eddigi legmagasabb értéket: 45,9 ezer db volt. A tételszámok növekedése a bank-to-bank megbízásoknál, valamint a bankok ügyfelei által kezdeményezett fizetéseknél volt leginkább megfigyelhető.

Az elmúlt négy évre értékben és tételszámban mutatkozó fejlődés látható a következő ábrán.

4. ábra: A VIBER-ben lebonyolított fizetések értéke és darabszáma (2001. január – 2004. szeptember)

Az átlagos napi tételszám a negyedévben 2 118 db, ami az előző negyedév adatánál 3,6%-kal kevesebb. A forgalom napi átlagos értéke 1 719 milliárd forintot volt, szemben az előző negyedév 1 864 milliárd Ft/nap adatával.

2004. harmadik negyedévében július 23-án számolták el a legtöbb megbízást a VIBER-ben, 3 117 db tételt, a negyedév napi csúcsgorgalma viszont szeptember 30-án volt 2 360 milliárd forinttal.

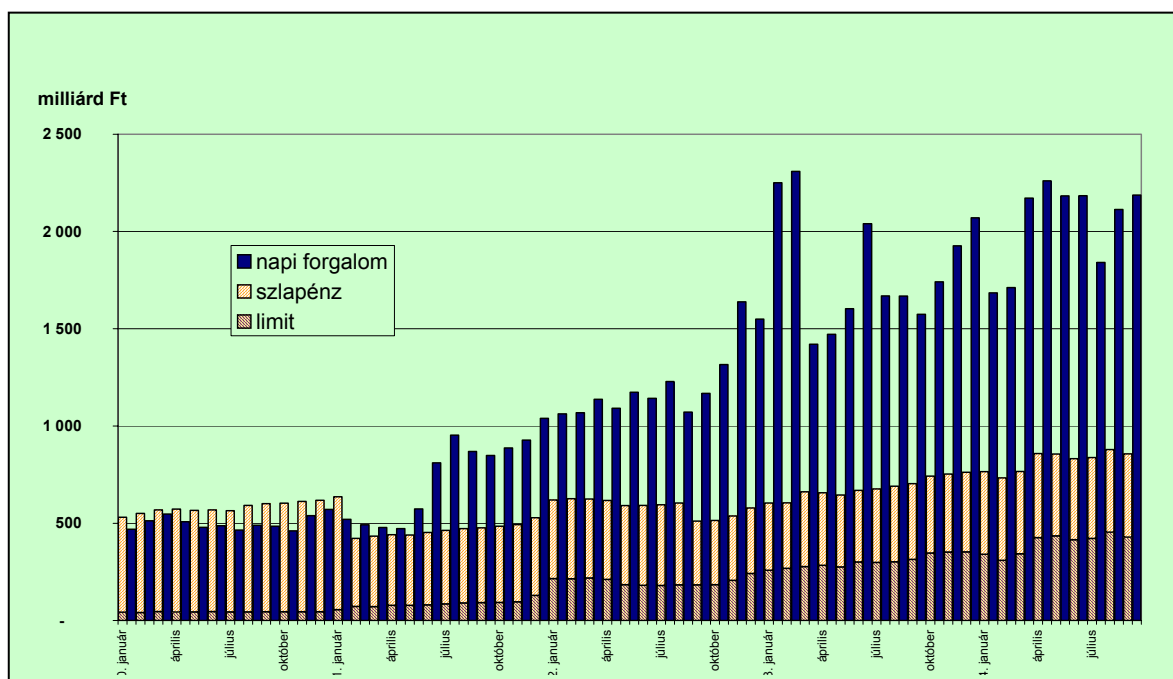
A bankok által megképzett napközbeni hitelkeret, azaz a fizetések lebonyolításának finanszírozása céljából zároltatott értékpapírok összege 2004. harmadik negyedévében 2%-kal nőtt az előző negyedévhez képest, az átlagos napi állomány 435 milliárd forint volt. Az előző év azonos időszakához képest már sokkal jelentősebb, 43% a növekedés, miközben az átlagos napi pénzforgalom is nőtt 25%-kal az előző év hasonló időszakához

képest (napi 2 047 milliárd forint) 2004. III. negyedévében.

A bankrendszer átlagos napi likviditásának és pénzforgalmának havi alakulását mu-

tatja a következő grafikon. Az átlagos napi forgalom a napi likviditás 2,24-szeresét teszi ki (a forgalom és a likviditás aránya az egyes hónapok átlagát számolva 2,14-2,30-2,28).

5. ábra: A bankok napi átlagos likviditásának (számlapénz+limit) és pénzforgalmának összevetése

Külföldi pénzügyi intézmények részvételének feltételei a belföldi fizetési rendszerekben

Az Európai Unióhoz történt 2004. május 1-jei csatlakozással - amely együtt járt a külföldi hitelintézetekkel és azok magyarországi fióktelepeivel kapcsolatos uniós szabályok magyar jogrendben való hatályosulásával - megnyílt a lehetőség arra, hogy az Európai Gazdasági Térséghez (EGT) tartozó országokban székhellyel rendelkező hitelintézetek az addiginál lényegesen egyszerűbb feltételek mellett alapítsanak Magyarországon fióktelepet, illetve arra, hogy fióktelep alapítása nélkül is, határon átnyúló pénzügyi szolgáltatást nyújtsanak. Erre való tekintettel az MNB kialakította, és nyilvánosságra hozta a külföldi intézmények és azok fióktelepei részére történő számlavezetési, VIBER rendszertagsági és napközbeni hitelnújtási politikáját.

A 2004. szeptember 1-jétől meghirdetett politikája és az ennek megfelelően módosult Üzleti Feltételei szerint az MNB ezentúl bankszámlaszerződést köt az EGT tagországaiban bejegyzett hitelintézetekkel közvetlenül, vagy magyarországi fióktelepe útján, az EGT-n kívüli, harmadik országbeli hitelintézetek magyarországi fióktelepével, továbbá külföldi jegybankokkal és nemzetközi pénzügyi intézményekkel.

A közvetlen VIBER rendszertagságot az EGT tagországaiban bejegyzett hitelintézetek részére távoli hozzáféréssel, vagy magyarországi fióktelepe útján, az EGT-n kívüli, harmadik országbeli hitelintézetek esetében pedig azok magyarországi fióktelepe részére teszi lehetővé az MNB. A VIBER-hez történő csatlakozásuk speciális feltétele az, hogy a székhely szerinti ország jogrendje biztosítsa a fizetési, illetve értékpapír-elszámolási rendszerekben

történő teljesítés véglegességéről szóló 2003. évi XXIII. törvény előírásainak maradéktalan érvényesülését a külföldi székhelyű résztvevő ellen indított fizetést korlátozó eljárás esetében.

Napközbeni hitelben a VIBER-hez távoli hozzáféréssel csatlakozó EGT-n belüli hitelintézetek - összhangban az Euróövezet ezirányú gyakorlatával - nem részeseülnek, ezt a jegybank csak a magyarországi fióktelepek részére biztosítja.

Kapcsolódás a STEP2 euró fizetési rendszerhez

2004. június végén az MNB Igazgatósága döntött arról, hogy a Bank közvetlen tagként csatlakozik a tömeges, alacsony összegű megbízásokat elszámoló, első pán-európai rendszerhez, az Euró Banki Szövetség által működtetett STEP2-höz. Ezzel az MNB elősegíti, hogy a magyar bankrendszer teljesítse az Európai Központi Bank és az Európai Pénzforgalmi Tanács azon elvárását, hogy az Európai Gazdasági Térség területén minden bankszámlaszám közvetlenül címezhető legyen ezen a rendszeren keresztül.

Az euróban teljesített kis összegű pénzforgalmi megbízásokért fizetendő díj a bankok ügyfelei számára 2002 előtt lényegesen magasabb volt két tagország viszonylatában, mint a tagországokon belül, holott a közös pénz bevezetése után ez - legalábbis az euró övezeten belül - politikailag elfogadhatatlan volt. Az Európai Parlament és Tanács céljával tűzte ki az Egységes Európai Fizetési Övezet (SEPA - Single European Payment Area) létrehozását, a közösségen belüli megkülönböztetések megszüntetését. Az Európai Parlament és Tanács 2560/2001 számú rendelete előírja, hogy 2003. július 1-től kezdődően bankok nem tehetnek különbséget a belföldi és az EU-n belüli 12 500 eurónál kisebb összegű euró átutalások díjai között.

A lépéskényszerbe került kereskedelmi bankok 2002-ben létrehozták az Európai Pénzforgalmi Tanácsot (European Payments Council - a továbbiakban: EPC), hogy közös erőfeszítéssel, az önsza-

bályozás talaján állva megvalósítsák a SEPA-t. Ehhez egy vagy több pán-európai elszámolási rendszer szükséges. Az első ilyen rendszer az Euró Banki Társulás (EBA - Euro Banking Association) elszámolóházi leányvállalatának STEP2 elnevezésű rendszere, ami 2003. április 28-a óta működik, és amelyhez egyre több hitelintézet csatlakozik.

Az EKB 2003. közepén nyilvánosságra hozott jelentésében elvárásként fogalmazta meg, hogy minden európai (nem csak az eurozónában lévő) bankszámla címezhető legyen a STEP2 rendszerben.

A címezhetőség előfeltétele, hogy a bankok rendelkezzenek SWIFT BIC számmal, illetve ügyfelük számára adjanak ki nemzetközi bankszámlaszámot (IBAN), valamint a STEP2 elszámolási rendszernek közvetlen, vagy közvetett tagjai legyenek. Nem szükséges tagság minden bank számára, ha van az országban legalább egy olyan bank, amely közvetlen STEP2 tag és elvállalja az ún. csatlakozási pont (entry point) szerepét. A tagországban működő, rendszertagsággal nem rendelkező hitelintézetek ezen a bankon keresztül fogadhatnak átutalásokat. Mivel Magyarországon az euró nem nemzeti fizetőeszköz, ezért a csatlakozási pont szerepét vállaló banknak/bankoknak konvertálniuk kell a beérkező euró összeget és forintot utalhatnak tovább a Bankközi Klíringrendszeren (zsírón) keresztül. A csatlakozási pont lehetővé teszi az összes bankszámla címzését, ugyanakkor a rendszerbe megbízásokat csak a STEP2 közvetlen és közvetett tagjai küldhetnek.

A nemzetközi bankszámlaszámokat a magyarországi bankok már 2002-ben kiadták ügyfeleiknek, és SWIFT BIC kóddal is rendelkeznek legtöbbszörük. Az előzetes egyeztetések alapján azonban kiderült, hogy nincs olyan hazai hitelintézet, amely vállalta volna a csatlakozási pont szerepét.

Az MNB alapvetően ezért, illetve hatékonysági, azaz a bankrendszer szintjén esetlegesen megvalósuló párhuzamos és felesleges beruházások elkerülése érdekében döntött úgy, hogy csatlakozik az EURO1/STEP2 rendszerekhez és a GIRO

Rt-vel közösen nyújtja a szolgáltatást a közvetlen BKR csatlakozók részére. Ily módon az MNB, együttműködve a GIRO Rt-vel, közvetett csatlakozás lehetőséget kínál a STEP2 rendszerhez a magyarországi hitelintézetek számára, és versenysemleges szereplőként vállalja a csatlakozási pont szerepét, vagyis vállalja a közvetett módon nem csatlakozó hitelintézetek által vezetett bankszámlákra érkező megbízások eljuttatását a címzetthez.

A csatlakozási projekt elindult, a felkészülés az MNB, a GIRO Rt. és a bankrendszer érdekelt szereplői részvételével nagyrészt 2004-ben lezajlik, és az eredményes tesztelések után először 2005. március 7-én küldhetnek a magyar hitelintézetek kisösszegű euró fizetéseket az első pán-európai elszámolóházon keresztül, bármely, az Európai Gazdasági Térségben székhellyel rendelkező bank ügyfele részére.

VII. Az MNB statisztikai tevékenysége

A statisztikai adatgyűjtés és adatfeldolgozás 2004. III. negyedévben a szokásos rendben folyt. A statisztikai tevékenységhez kapcsolódóan az MNB összeállította valamennyi adatszolgáltatója számára a 2005. évre elrendelni kívánt adatgyűjtéseket. Az európai uniós jogharmonizációs követelmények szerint módosított, 2004. június 27-étől hatályos jegybanktörvény alapján 2005-re az MNB már rendeletben írja elő az adatszolgáltatási kötelezettségeket azon adatszolgáltatók számára, akikre a jelenleg még hatályos (3/2003 PK. 16. MNB) rendelkezés is vonatkozik. E körön kívül továbbra is az Országos Statisztikai Adatgyűjtési Program (OSAP) keretében történik az adatgyűjtés. Az adatszolgáltatások kapcsán az MNB szeptember 2-án megtartotta szokásos évi konzultációját a bankok és szakosított hitelintézetek részére, ahol tájékoztatást adott a 2005. évi adatgyűjtési

rendszer változásairól. A változások alapvetően az európai uniós követelményekkel állnak összefüggésben. A statisztikai szolgálat szintén a 2004. III. negyedévében állította össze az OSAP keretében elrendelendő 2005. évi adatgyűjtéseket.

A fizetésimérleg-statisztika területén változást jelentett, hogy beépítésre került – a nemzetközi módszertani ajánlásoknak megfelelően – az eredményszemléletű kamatszámolás.

A III. negyedév további fontos eseménye volt, hogy az MNB statisztikai szolgálata elkészítette a középtávú informatikai fejlesztési programját, mely a statisztikai publikációk minőségének további emelését, a felhasználói igények követhetőségét, magasabb színvonalú kielégítését fogja biztosítani.